

Nr 357

**av herr Polstam m. fl.
om förhållning av de särskilda optiska signalerna på
utryckningsfordon.**

Enligt 41 § vägtrafikförordningen (1951:648) har utryckningsfordon särskild företrädesrätt i trafiken. Begreppet utryckningsfordon definieras i 3 § förordningen och innefattar bl. a. ambulanser, brandfordon och polisfordon. När företrädesrätt påkallas skall utryckningsfordonet avge både ljudsignal (siren) och ljussignal. Tidigare föreskrevs som ljussignal framåtriktad lykta med rött sken. Dåvarande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreskrev att lyktan/lyktorna skulle avge fast sken med hänsyn till europeisk överenskommelse om särskild betydelse av blinkande rött sken. Vidare tilläts att polisbil använde roterande gul lykta vid uppställning på olycksplats etc. samt att utryckningsfordon i övrigt under utryckning och uppställning som komplement använde roterande röd lykta.

Fr. o. m. den 1.1.1970 skall utryckningssignalen vara roterande, runt omkring synligt blått ljus, för motorcykel framåt blinkande blått ljus (1969:683, prop. 1969:140). Statens trafiksäkerhetsverk har utfärdat föreskrifter om färgnyanser, blinkfrekvenser, montering etc. (15.5.1971, 13—01—02—05 och —06). Den 30.6.1971 hade nästan samtliga landets utryckningsfordon erhållit det blå ljuset.

Framförd kritik mot det blå ljuset

Mycket snart efter det att blå utryckningslykter tagits i bruk började kritik framföras mot systemet. Kritiken kan sammanfattas sålunda: Den blå färgen på ljuset uppmärksammas dåligt i dagsljus, särskilt i solsken, trots att starka ljuskällor föreskrivits. I mörker kan det blå skenet verka bländande. Särskilt vid disig eller dimmig väderlek blir denna bländningseffekt mycket markant, samtidigt som ljusets räckvidd minskas kraftigare än ljus av längre våglängd (grönt, gult, orange, rött). Det mänskliga ögats reaktioner synes inte ha beaktats. Som ett exempel kan anföras att ögats förmåga att uppfatta blått ljus visats normalt minska kraftigt med stigande ålder, så att en 60-åring uppfattar blått ljus endast hälften så bra som en 20-åring.

Vidare medför användandet av enbart roterande ljus svårigheter att bestämma utryckningsfordons position och färdriktning. Man kan enbart av rotationsljuset inte avgöra om fordonet rör sig mot eller från åskådaren eller står stilla. Utryckningsfordonens övriga lykter kan ofta

skymmas av andra fordon eller sammanblandas med andra fordons lyktor.

I detta sammanhang måste också påpekas den ytterligt begränsade verkan sirenerna har gentemot trafikanter i fordon. Förhållandet har först nyligen börjat uppmärksammas. Bortsett från körning i mycket tät och långsam stadstrafik har sirenen sin huvudsakliga verkan hos oskyddade trafikanter. Fortfarande gör sig dock den vanföreställningen gällande att en bilförare som regel uppmärksammar siren ljudet före ljussignalen.

I skrivelser till kommunikationsministern har begärts en återgång till det tidigare systemet med rött uttryckningsljus. Skrivelserna har inte föranlett någon ändring. I bilaga 1 har angetts ett axplock tidningsartiklar. Samtliga är kritiska mot det blå uttryckningsljuset, varvid kritikens form varierat från saklig information till i några fall osakliga beskyllningar mot vissa tjänstemän.

Europeisk samordning

Blått ljus infördes i Sverige för att våra bestämmelser skulle överensstämma med kringliggande länders bestämmelser. Önskemålet om internationell enhetlighet är riktigt och bör fullföljas. Rekommendationen av blått uttryckningsljus har getts av FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) efter ett — i och för sig riktigt — principtagande att varje färg skall ha sin givna betydelse. Det är dock anmärkningsvärt att icke den minsta utredning offentliggjorts som grund för beslutet.

Missnöjet med det nuvarande systemet med blått uttryckningsljus är inte begränsat till Sverige. Från bl. a. Tyskland, England, Holland och Schweiz har erfarits missnöje med blåljuset och en önskan om en förbättring. Från flera håll har erfarits önskemål om en samordning av strävandena mot ett bättre uttryckningsljus.

Kritiken mot blåljuset har i Sverige blivit våldsammare än i andra länder, vilket troligtvis beror på att vårt tidigare system var förhållandevis bra och avsevärt bättre än de system som före blåljuset användes i andra länder. Som en jämförelse kan nämnas att England och Holland tidigare hade mycket diffusa bestämmelser. Utryckningsfordon hade i vissa fall endast ljudsignal. Norge och Finland använde enbart roterande ljus, medan Danmark använde framåtriktat gult och för polisbilar grönt ljus.

Utredning

Utryckningsljusens effekt är beroende av ett mycket stort antal faktorer. Varje faktor ger sitt svar vilket ljus som är den bästa signalen. Särskilt bör uppmärksammas:

— de sinnesfysiologiska aspekterna på ögats reaktioner på ljus av olika färger och ursprung.

- människans psykologiska reaktioner på ljus av olika färger och ursprung,
- fysikens regler för olika ljussorters utbredning i ren eller förorenad atmosfär och för optiska egenarter hos olika färgfilter,
- möjligheter till bestämning av position, rörelseriktning och rörelsehastighet snabbt och säkert med hjälp av olika signalljus eller kombinationer av signalljus,
- kontrastverkan genom färg och form gentemot annan trafik och omgivningen (billyktor, trafiksignaler, gatubelysning, neonljus, dagsljus/himlen),
- möjligheter att ändra miljön, t. ex. genom ändrade bestämmelser för andra ljussignaler, begränsning av visst eller vissa slag av neonljus,
- tekniska och ekonomiska faktorer, som tillgängliga lyktor, tänkbara lyktor, enkelhet och säkerhet för funktion och montering, kostnader för inköp, montering och underhåll, strömförsörjning.

Ett omfattande material finns redan fördelat på utredningar av olika ursprung och med olika utgångspunkter. Mestadels behandlar respektive utredning endast en eller två av faktorerna på ett sätt som kan anses ge en säker grund för utredningens resultat.

Det slutgiltiga svaret på frågan vilket det bästa uttryckningsljuset är måste bli en kompromiss mellan svaren på samtliga nämnda faktorer. Därför måste allt tillgängligt material sammanställas och eventuellt kompletteras. Faktorernas inbördes värde måste i görligaste mån beräknas. Enda möjligheten härtill är omsorgsfullt förberedda och utförda praktiska prov. Någon sådan fullständig och förutsättningslös utredning/sammanställning med åtföljande praktiska prov har oss veterligt hitintills inte gjorts någonsin i världen.

Med hänvisning till det anförda hemställes

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om att Sverige — under hänvisning till föreliggande vetenskapliga material — i berörda internationella organ verkar för en ändring av färgen och eventuellt det tekniska utförandet på uttryckningsfordons optiska signaler på i motionen anförda grunder.

Stockholm den 21 januari 1972

AKE POLSTAM (c)
ERIC GLIMNÉR (c)
ERIK LARSSON (c)
i Östervik

BERT STALHAMMAR (fp)

Bilaga 1

Ett axplock tidningsartiklar med kritik mot det blå uttryckningsljuset.

Arbetet 7.9.1970 och 22.12.1971 (Västssverige) samt 19.5.1971
Bohuslännngen 2.4.1971
Brandförsvar 6—7, 9 och 12/1970, 4 och 10/1971
Falu-Kuriren 2.6.1971
Göteborgs-Posten 21.5, 2.7, 18.7 och 24.11.1971
Göteborgs-Tidningen 11.3, 12.3, 27.1, 13.5, 15.5, juli och 14.11.1971
Kungsälvsposten 22/1971
Kvällsposten 16.8.1970
Ljuskultur 1, 2, 3 och 4/1971
Motor 27—28/1970 och 14/1971
Svensk Motortidning 8/1971
Svensk Polis 9/1971
Sydsvenska Dagbladet 30.5.1971
Vi bilägare 20/1970 och 22/1971
Ystads Allehanda oktober 1970, 9.6, 21.7 och 4.12.1971
Värmlands Folkblad 13.4 och 4.6.1971
Östersundsposten 7.6.1971
Östgöten april 1971